

24-26 July 2024
Ankara Türkiye

6. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

PROCEEDINGS BOOK

EDITED BY
DR. ETHEM İLHAN ŞAHİN
DR. ALINA AMANZHLOVA

ISBN - 978-625-367-795-4

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES**

**24-26 July 2024
Ankara, Türkiye**

PROCEEDINGS BOOK

Edited by

Dr. Ethem İlhan ŞAHİN

Dr. Alina AMANZHLOVA

Institute Of Economic Development And Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TÜRKİYE

TR: +90 342 606 06 75

E posta: kongreiksad@gmail.com

www.iksad.org www.iksadkongre.org

All rights of this book belong to IKSAD Publishing House

Authors are responsible both ethically and juridically

Iksad Publications - 2024©

Issued: 06.08.2024

ISBN: 978-625-367-795-4

PROCEEDINGS BOOK

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

CONFERENCE ID

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

DATE-PLACE

24-26 July 2024

Ankara, Türkiye

EDITORS

Dr. Ethem İlhan ŞAHİN

Dr. Alina AMANZHLOVA

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

TOTAL NUMBER OF PAPERS: 246

THE NUMBER OF PAPERS FROM TÜRKİYE: 110

OTHER COUNTRIES: 136

PARTICIPANT COUNTRIES (18):

**Türkiye, Azerbaijan, Mexico, Pakistan, China, Poland,
Kazakhstan, Iraq, Romania, India, Serbia, Hungary, South Africa,
Algeria, Indonesia, Nigeria, Bangladesh, Morocco**

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

CONFERENCE ORGANIZING COMMITTEE

- Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK- Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Guguli DUMBADZE- Batumi Shota Rustaveli Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Ebülfet PELENGOV - Azerbaijan State Pedagogical University
Azerbaijan
Prof. Dr. MTRO JOSÉ JUAN PAZ REYES - Universidad Juárez Autónoma de
Tabasco, México
Prof. Dr. LUIS MANUEL HERNÁNDEZ GOVEA - Universidad Juárez
Autónoma de Tabasco, México
Prof. Dr. ARTURO MARTINEZ DE ESCOBAR FERNÁNDEZ - Universidad
Juárez Autónoma de Tabasco, México
Prof. Dr. HEIDI GABRIELA ESTRADA CALIX - Universidad Juárez
Autónoma de Tabasco, México
Prof. Dr. GERMAN MARTINEZ PRATS - Universidad Juárez Autónoma de
Tabasco, México
Prof. Dr. FRANCISCA SILVA HERNANDEZ - Universidad Juárez Autónoma
de Tabasco, México
Assoc. Prof. Dr. Hakan ÇETİNER- Gazi University Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Ayşe ERKMEN- Gaziantep University Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Mahire ÖZÇALIK- Kırkkale University Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Nuray DEMİR - Atatürk University Türkiye
Dr. Ethem İlhan ŞAHİN -Adana Alparslan Türkeş Science and Technology
University Türkiye
Dr. Serkan GÜN- Siirt University Türkiye
Dr. Hüseyin ERİŞ- Harran University Türkiye
Dr. Bashir Ali SALEH- Al-Jabal Al-Gharbi University, Libya

COORDINATOR

Dr. Alina AMANZHLOVA

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

CONGRESS SCIENTIFIC COMMITTEE

- Prof. Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA - Orleu National Development Institute
Prof. Dr. Necati DEMİR - Gazi University
Prof. Dr. Ebülfet PELENGOV - Azerbaijan Pedagogy University
Prof. Dr. Memet ŞAHİN - Gaziantep University
Assoc. Prof. Dr. Svetlana Tarasova - V. N. Karazin Kharkiv National
University
Dr. Froilan Mobo - Philippine Merchant Marine Academy
Assoc. Prof. Dr. Güray ALPAR- Stratejik Düşünce Enstitüsü
Assoc. Prof. Dr. H.Burçin HENDEN ŞOLT - Zonguldak Bulent Ecevit
University
Assoc. Prof. Dr. Ümit AYATA - Bayburt University
Assist. Prof. Dr. Tayyip Özcan - Erciyes University
Dr. Cavit POLAT - Iğdir University
Dr. Damezhan SADYKOVA - Kazak Kızlar Devlet Pedagoji Üniversitesi
Dr. Mariam S. OLSSON - Labanise University
Dr. WU Yicheng - Minzu University
Dr. Ethem İlhan ŞAHİN - EGM
Dr. Mustafa Latif EMEK- İKSAD
Dr. Mohammed Shoaib KHAN - Pak Turk Maarif School
Dr. Mehmet Emin KALGI - Çukurova Üniversitesi
Dr. Emin GİTMEZ - İnönü Üniversitesi
Dr. Sera İFLAZOĞLU - Middle East Technical University
Dr. N. Gamze YÖRÜK, Ph.D. - Kocaeli Food Control Laboratory
Dr. Osman OKUYUCU - Namik Kemal University

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

**YAŞLILIK AYRIMCILIĞI ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI:
GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI**

Büşra Esmâ ÇAPA*

*Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık, İstanbul.*

ORCID NO: 0009-0006-4781-2390

Prof. Dr. Halil EKŞİ**

*Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık, İstanbul.*

ORCID NO: 0000-0001-7520-4559

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Allen ve diğerleri (2022) tarafından geliştirilen, Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 50-80 yaş aralığında olan 330 yetişkin birey oluşturmaktadır. Ölçeğin Türkçeye çevrilme sürecinde çeviri-tekrar çeviri yönteminden yararlanılmıştır. Orijinal ölçeğin faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi yapılarak incelenmiştir. Analiz sonucu modelin iyi uyum gösterdiği görülmüştür. Ölçeğin tamamı ve alt boyutları için Cronbach Alfa değerleri hesaplanmış ve analiz sonuçlarına göre ölçeğin tamamının güvenilirlik katsayısı .852 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla .805, .749 ve .853 olarak hesaplanmıştır. Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği ve Yaş Ayrımcılığı Anketi arasında yapılan ölçüt geçerliği analizi sonucunda, Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği toplam puanı ve Yaş Ayrımcılığı Anketi toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .631, p < .01$). Yapılan araştırma ve analizler sonucunda Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu bulunmuş olup alandaki boşluğu doldurabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık ayrımcılığı, geçerlik, güvenilirlik, ölçek uyarlama, doğrulayıcı faktör analizi.

ABSTRACT

The aim of this study is to adapt the Ageism Discrimination Scale developed by Allen et al. (2022) into Turkish and to examine its psychometric properties. The study group consisted of 330 adult individuals between the ages of 50-80. In the process of translating the scale into Turkish, translation-retranslation method was utilized. The factor structure of the original scale was analyzed using confirmatory factor analysis. As a result of the analysis, it was seen that the model showed excellent fit. Cronbach's alpha values were calculated for the whole scale and its sub-dimensions and according to the results of the analysis, the reliability coefficient of the whole scale was found to be .852. The reliability coefficients of the sub-dimensions of the scale were calculated as .805, .749 and .853, respectively. As a result of the criterion validity analysis between the Ageism Scale and the Ageism Questionnaire, a moderate positive correlation was found between the total score of the Ageism Scale and the total score of the Ageism Questionnaire ($r = .631, p < .01$). As a result of the research and analyzes, it was found that the Turkish form of the Ageism Scale is a valid and reliable scale and it is thought that it can fill the gap in the field.

Keywords: Ageism, validity, reliability, scale adaptation, confirmatory factor analysis.

GİRİŞ

Günümüz şartlarında bilim, teknoloji ve sağlık alanındaki ilerlemeler toplumun yapısında bir dizi değişikliğe neden olmuştur. Meydana gelen değişikliklerle birlikte doğum oranları azalmış ve ortalama insan ömrü uzamıştır. Bu durum, toplum içindeki yaşlı nüfusunun artmasına ve yaşlı bireylerin oranının

VI. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

genel nüfus içinde giderek yükselmesine sebep olmuştur (Özütürker, 2021). Yapılan araştırmalarda 65 yaş ve üzerindeki insanlar olarak tanımlanan yaşlı nüfus, 2018'de 7.186.204 kişiye ulaştı. Son beş yılda %21,4 oranında artarak 2023'te 8.722.806 kişiye ulaşmıştır. 2018'de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı %8,8 iken, 2023'te bu pay %10,2'ye yükselmiştir. Nüfus tahminlerine göre, yaşlı nüfusun oranının 2030'da %12,9, 2040'ta %16,3, 2060'ta %22,6 ve 2080'de %25,6 olması beklenmektedir (TÜİK, 2024). Yaşlanma, insanların bedensel ve zihinsel bazı yeteneklerini zaman içinde azaltan doğal bir süreçtir (Bilir ve Paksoy Erbaydar, 2015; Akt. Erik vd., 2018). Gençlik dönemi ve bu dönemi takip eden yaşlılık, biyolojik olarak her canlının yaşam sürecinde karşılaştığı bir aşamadır. Bir bireyin genç veya yaşlı olması, toplumun o bireye yönelik tutumunu etkiler. Bu tutum, toplumdaki topluma ve kültürden kültüre değişebilir ve genellikle olumlu veya olumsuz olabilir. Bu tür tutumlara yaşlılık denir ve bireylere bu şekilde davranılması yaşlı ayrımcılığına neden olabilir. Yaşlılık, yaşlılarla sınırlı olmaksızın gençleri ve çocukları da içeren bir kavramken, yaşlı ayrımcılığı yalnızca yaşlı bireylere yönelik tutumları ifade etmektedir (Tunçay, 2020). Yaşlılıkla birlikte ortaya çıkan sağlık sorunları, emeklilikle birlikte yaşanan gelir azalması, yaşlıların ölmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan sosyal ilişkilerde azalma, ölüm korkusu, şehirleşme sürecinde nesiller arasında meydana gelen çatışmalar, teknolojiye uyum sağlayamama, toplumun yaşlıları hasta, zayıf, fakir ve ihtiyaç sahibi kişiler olarak algılaması gibi bazı olumsuz tutumlar, yaşlıların sosyal dışlanma ve ayrımcılıkla karşılaşmasına neden olmaktadır (Özütürker, 2021). Yaşlanma sosyal yaşamın ötesinde, iş dünyasında da çeşitli zorluklara yol açmaktadır. İlerleyen yaşın etkileri, yaşlıları iş hayatında da dezavantajlı hale getirebilmektedir (Doğmuş ve Yıldırım, 2021).

Yaşlılara karşı ayrımcı muameleler ilk olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında, endüstriyel dönemin sonrasında ortaya çıkmıştır. Özellikle fabrikalardaki kötü çalışma koşulları, çevre kirliliği ve zararlı maddeler beraberinde geçirilen uzun iş saatleri, yaşlılara yönelik ayrımcılığın doğmasında etkili olmuştur. Çünkü yaşlı işçiler, bu yeni ve zorlayıcı çalışma şartlarına uyum sağlamakta zorlanmıştır. Ek olarak, 20. yüzyılda yaşlı işçilere yönelik ön yargılar da ortaya çıkmıştır. Yaşlı işçilerin yavaş öğrenme ve değişime uyum sağlama beceriksizliği gibi stereotipler bu dönemde yaygınlaşmıştır (Walt, 2004 Akt. Yurttaş ve Sarıkoca, 2018).

Yaşlı ayrımcılığı terimi, gerontoloji alanındaki çalışmalarla ilk kez gündeme gelmiştir. 1969 yılında Ulusal Yaşlanma Enstitüsü Başkanı Robert Butler tarafından kullanılmıştır. Butler yaşlı bireylere yönelik önyargı ve ayrımcılığı tanımlamak için bu kavramı kullanmış, ırk ve cinsiyet ayrımcılığı gibi davranışlara yansıyan bir ayrımcılık türü olarak tanımlamıştır (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004; Akt. Özütürker, 2021). Bond ve Cabrero'ya göre (2007) ise yaş ayrımcılığı, insanların yaşlanmaları sebebiyle sistemli bir şekilde olumsuz sözlere ve davranışlara maruz kalmalarını ifade eder. Bu durum, insanların deri rengi veya cinsiyeti gibi özelliklerinden dolayı ayrımcılığa uğramalarıyla benzerlik göstermektedir (Kurtkapan, 2019).

Yaşlılara karşı ayrımcılık, bireyin üretici bir roldeki konumundan tüketici bir konuma geçmesi, toplumsal rollerde yaşanan kayıplar ve toplum içinde bir yük olarak görülmesi gibi nedenlerle ortaya çıkan ayrımcı bir tutumdur. Yaşlılık tutumuna sahip kişiler genellikle yaşlıları bağımlı ve bakıma muhtaç olarak algılamaktadırlar. Yaşlıların dikkate alınmaması ve sosyal hayattan dışlanması, yaşlılara karşı ayrımcı bir tutumun örneklerini oluşturmaktadır. Yaşlılık, bilişsel gerilemeyle özdeşleştirildiğinde, yaşlı bireylerin görüşlerinin göz ardı edilmesine de yol açabilir. Yaşlıların istismar ve ihmali de yaşlılık tutumunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Buz, 2015). Yaşlılara karşı ayrımcılık sadece belirli bir toplumla sınırlı değildir, bu durum maalesef artık küresel bir sorun haline gelmiştir. Bu sorunun çözümüne yönelik adımlar atılmış olsa da bazılarının yaşlılara yönelik ayrımcılığı beslediği fark edilmiştir. Örneğin, yaşlı bireylerin genç kalma isteği, ticari "yaşlanmayı geciktirme ve hatta yok etme" iddiasıyla ilişkilendirilen "anti-ageing" hareketiyle, yaşlı bireylerin duyguları sömürülmeye başlanmıştır. Burada önemli olan nokta, bu tür eğilimlerin yaşlılığın biyolojik, fizyolojik ve psikolojik yönlerini tamamen göz ardı ederek, sanki "genç kalmanın sihirli ilacı" bulunmuş gibi bir yaklaşım

VI. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

sergilemelerinin, dolaylı olarak yaşlılara ayrımcılığı destekleyen uygulamalar olduğudur (Esendemir, 2021).

Yaşlı yetişkinlerin günlük yaşamlarında rutin olarak karşılaştıkları daha önemsiz görünen ancak potansiyel olarak zararlı olabilecek yaş ayrımcılığı biçimlerinin sonuçları hakkında sınırlı bir anlayış bulunmaktadır. Günlük hayatta karşılaşılan yaş ayrımcılığı, yaşlı yetişkinlerin sağlık ve refahını olumsuz etkileyebilmektedir. Araştırmalarda yaş ayrımcılığı deneyimleri rapor edilirken, yaş ayrımcılığı ve sağlık üzerindeki etkilerine diğer ayrımcılık türlerine kıyasla daha az ilgi gösterilmiştir (Allen vd., 2016). Yakın zamanda yapılan sistematik bir inceleme, gözlemsel çalışmalardan elde edilen kanıtların yaş ayrımcılığı ile çeşitli sağlık sonuçları arasında negatif ilişkileri desteklediğini bulmuştur (Hu vd., 2021; Akt. Allen vd., 2022). Ancak, yaş ayrımcılığının sağlığı nasıl etkileyebileceğini doğrulamak ve daha iyi anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır (Allen vd., 2022). Bununla birlikte zamanla oluşan sağlık sorunları ve azalan motivasyon düzeyi yaşa dayalı ayrımcılığın artmasına neden olabilirken, bu ayrımcılık insanların sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmekte ayrıca motivasyon düzeylerini daha da azaltabilmektedir. Buna karşın sağlık ve motivasyon düzeyinin yüksek seviyede olması, yaşa dayalı ayrımcılığın ortaya çıkardığı toplumdan çekilme gibi diğer bazı önemli sonuçları da azaltabilmektedir. (Demir Dikmen, 2023).

Araştırmanın Önemi:

Çağdaş toplumda yaş ve yaşlılık ayrımcılığına karşı mücadele etmek artık kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu doğrultuda, toplumsal farkındalık artırılmalı, kuşaklar arası ilişkiler güçlendirilmeli, günlük hayatta ve medyada yaşa dayalı ayrımcı dil kullanılmamalı, yaşlıların hakları korunmalı ve sağlıklı yaşlanmaya teşvik edilmelidir (Müftüler, 2018). Alan yazın tarandığında yaşlı ayrımcılığına yönelik geliştirilen veya uyarlanan ölçeklerin yanında yapılan araştırmaların da sayıca sınırlı olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmaların genel olarak gençlerin ya da sağlık çalışanlarının yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarına yönelik olduğu görülmüştür. Bunun yanında 50 yaş ve üzerindeki bireylerin kendi deneyimlerini ve maruz kaldıkları ayrımcılıkları içeren çalışmalar yetersizdir.

Bu çalışmada ileri yetişkinlik dönemindeki bireylerin yaşlanmaya bağlı olarak maruz kaldıkları ayrımcılık deneyimleri ve yaşa bağlı geliştirdikleri fikirlerin ruh ve beden sağlığı üzerindeki etkisini inceleme fırsatı sunan Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeğinin (The Everyday Ageism Scale) Türk kültürüne uyarlaması yapılacaktır. Yapılan bu uyarlama çalışmasının alanyazındaki bu boşluğu doldurmaya katkı sağlayacağı düşünülmekte, çalışma sonucunda Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin, Türkiye'de yaşayan yetişkin bireylerin yaş ayrımcılığına bağlı örneklerle maruz kalma düzeylerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olacağı öngörülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu farklı şehirlerde yaşayan, 50-80 yaş aralığında olan yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların seçilmesinde ölçüte dayalı (50-80 yaş aralığında olmak) uygun örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Yapılan çalışmanın birinci aşamasında ölçüt geçerliliğinin analiz edilebilmesi adına Yaş Ayrımcılığı Anketi ve Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği Google Forms üzerinde birleştirilerek 84 kişiye uygulanmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında uyarlama çalışması yapılan Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği, yaşları 50-80 aralığında olan 330 yetişkin bireye uygulanmıştır. Çalışmaya 170 kadın, 160 erkek katılımcı dahil edilmiştir. Verilerin bir kısmı Google Forms aracılığı ile, bir kısmı ise katılımcılarla bire bir görüşülerek toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği:

Allen ve diğerleri (2022) tarafından geliştirilen Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçek yaş ayrımcı mesajlara maruz kalma, içselleştirilmiş yaş ayrımcılığı ve kişilerarası

VI. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

etkileşimlerde yaş ayrımcılığı olmak üzere üç alt boyuta sahiptir. 4'lü Likert tipinde geliştirilmiş olan ölçek günlük yaşlı ayrımcılığının rutin örneklerini ölçmektedir. Ölçeğin ilk 7 maddesi kişilerin günlük yaş ayrımcılığını ifade eden örneklere ne sıklıkla maruz kaldıklarını ölçmektedir. Katılımcılara 'Günlük yaşamınızda aşağıdaki durumlarla ne sıklıkla karşılaşsınız?' sorusu yöneltilmekte ve sık sık (3), bazen (2), nadiren (1) ve hiçbir zaman (0) seçeneklerinden kendilerine uygun olanı işaretlemeleri istenmektedir. Ölçeğin 8., 9. ve 10. soruları ise yaşçı inançları değerlendirmektedir. Katılımcılara 'Aşağıdaki ifadelerle ne ölçüde katılıyorsunuz?' sorusu yöneltilmekte ve yine kesinlikle katılıyorum (3), katılıyorum (2), katılmıyorum (1) ve kesinlikle katılmıyorum (0) seçeneklerinden kendilerine uygun olanı işaretlemeleri istenmektedir (Allen vd., 2021).

Yapılan analiz sonucunda elde edilen verilere göre her bir alt boyut için Cronbach alfa değerleri .70 üzerinde olup, çok boyutlu bir yapıya sahip olmasına rağmen ölçeğin geneli için .768 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçeğin yeterli bir iç tutarlığa sahip olduğunu göstermektedir (Allen vd., 2021).

Yaş Ayrımcılığı Anketi:

Yaş Ayrımcılığı Anketi Palmore (2001) tarafından geliştirilmiş olup Erol ve diğerleri tarafından 2016 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Anket, yaş ayrımcılığının negatif yönleri hakkında 20 madde içermektedir. Katılımcılardan, her bir öge için bu tür olayları ne sıklıkta yaşadıklarını belirtmeleri istenmiştir. Ölçek 3'lü Likert tipinde oluşturulmuştur ve katılımcılardan asla, bir kez ve birden fazla seçeneklerinden kendilerine uygun olanı işaretlemeleri beklenmektedir (Erol vd., 2016).

Uyarlama çalışmasında yapılan faktör analizi, anketin beş farklı boyutta toplanabileceğini ortaya koymuştur, ancak alt boyuttaki unsurlar anlamlı bir bütün oluşturmadığı için anketin tek bir boyut altında değerlendirilmesine karar verilmiştir. Yaş Ayrımcılığı anketi için Cronbach alfa değeri 0,86 ile sağlam bir iç tutarlılık göstermiştir. Madde-toplam korelasyon sonuçları, anketteki her bir madde için korelasyon değerlerinin $\geq 0,31$ olduğunu göstermektedir. Yine yapılan analizler sonucu kapsam geçerlilik indeksi 0.89 olarak bulunmuştur (Erol vd., 2016).

İşlem

Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin uyarlama çalışmaları için ölçeği geliştiren araştırmacıya ulaşılmış ve ölçeği uyarlamak için izin alınmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanmasında çeviri-tekrar çeviri yönteminden yararlanılmıştır. Ölçek İngilizce düzeyi ve İngilizce alan bilgisi yeterli olan 5 uzman tarafından Türkçeye çevrilmiş, çeviriler sonucunda her madde karşılaştırılmış ve ölçeğin ilk Türkçe formu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan Türkçe form önceki uzmanlardan bağımsız olarak seçilen üç uzman tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve elde edilen çeviriler karşılaştırılarak ölçeğin Türkçe formu tekrar oluşturulmuştur. Oluşturulan form farklı alan uzmanlarının önerilerine sunulmuş ve öneriler sonucunda ölçeğin son hali elde edilmiştir. Elde edilen formun son hali, sanal ortamlar ve bire bir görüşme aracılığıyla katılımcılara ulaştırılmıştır.

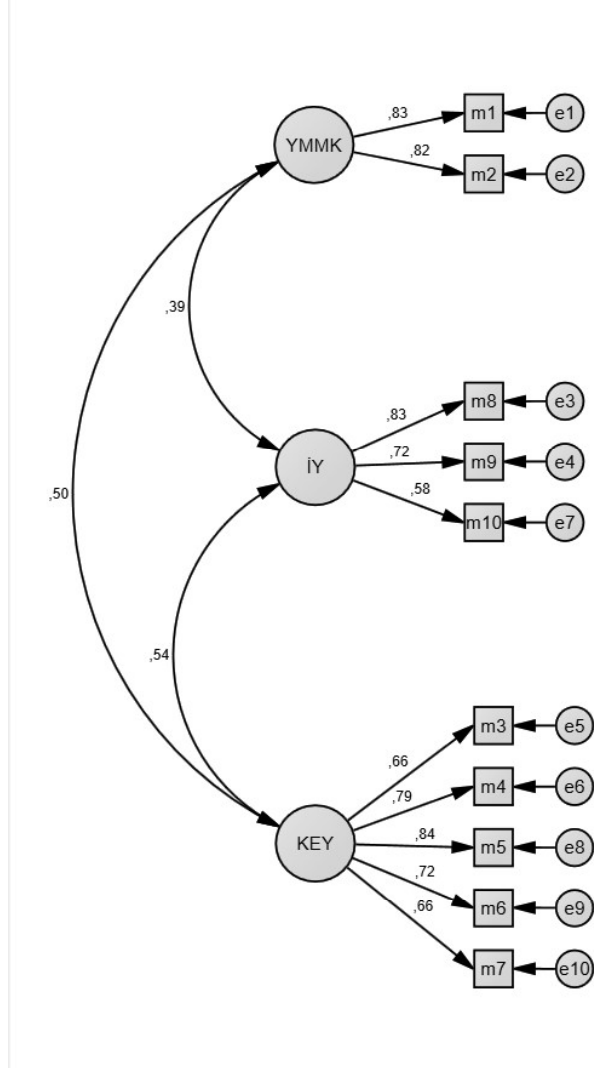
Ölçek uyarlama çalışmalarında, orijinal araştırmadaki modelin hedef kültürde geçerliliğini test etmek amacıyla açıklayıcı faktör analizi yerine doğrulayıcı faktör analizi yapılmaktadır (Seçer, 2015). Bu sebeple birinci düzey ve ikinci düzey faktör analizi yapılarak Türkçe formun uyum indeksleri incelenmiştir. Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeğinin güvenirlik analizi için iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Ayrıca ölçüt geçerliliğinin analiz edilebilmesi adına Yaş Ayrımcılığı Anketi (Erol vd., 2016) için öncesinde ilgili araştırmacılardan kullanım izni alınmış ve iki form Google Forms üzerinde birleştirilerek 50-80 yaş aralığında olan 84 kişiye uygulanmıştır. Uygulanan ölçeklerin birbirleri ile ilişkisi hesaplanmıştır. Çalışma kapsamında yapılan analizler için IBM SPSS 22.0 ve AMOS 24.0 programlarından yararlanılmıştır.

BULGULAR

Yapı Geçerliği Analizi

Bu çalışmada, Allen ve diğerleri (2022) tarafından geliştirilen Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin Türkçe versiyonunun yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Ölçeğin orijinal formu, 3 faktörlü bir yapıya sahiptir ve bu yapı Türkçe versiyonda da korunmuştur. Model uyum indeksleri mükemmel uyum kriterlerini sağlamaktadır. Faktör yükleri, kabul edilebilir düzeyde olup, tüm maddeler kendi faktörlerinde anlamlı yüklenmiştir. Bu sonuçlar, Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanan versiyonunun geçerli olduğunu ve orijinal ölçekle tutarlı bir yapı sergilediğini göstermektedir.

Ölçeğin üç faktörlü yapısı Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin üç faktörlü yapısı için yol diyagramı faktör yükleri

Şekil 1 incelendiğinde, her bir maddenin kendi faktörü üzerinde anlamlı yükler taşıdığı görülmüştür.; Gizil değişkenler ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkilerin Yaş Ayrımcı Mesajlara Maruz Kalma (YMMK) alt boyutu için .82 ile .83 arasında, İçselleştirilmiş Yaş Ayrımcılığı (İY) alt boyutu için .58 ile .83 arasında ve Kişilerarası Etkileşimde Yaş Ayrımcılığı (KEY) alt boyutu için .66 ile .84 arasında değiştiği görülmektedir. Tablo 1'de birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyum indeksleri sunulmuştur.

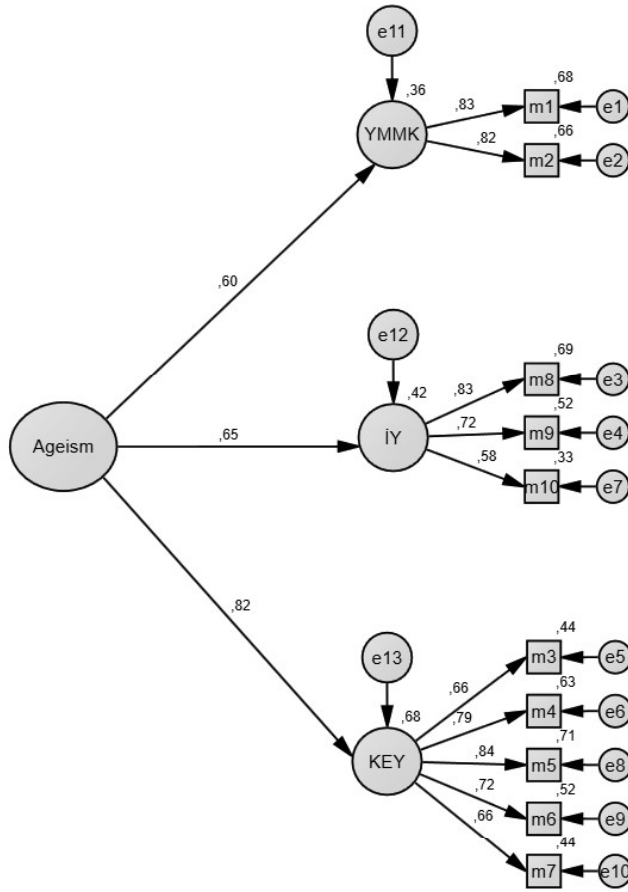
**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

Tablo 1. Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi: Uyum İndeksleri Değerleri

Model	X ²	sd	X ² /sd	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	RFI	NFI	IFI	TLI
Türkçe form	44,803	32	1,40	.035	.97	.95	.99	.95	.96	.99	.98

Tablo 1’deki rakamlar incelendiğinde, tüm değerlerin mükemmel uyum gösterdiği görülmektedir. X²/sd değeri 1.40, AGFI değeri .95 ve RMSEA değeri .035 olarak bulunmuştur. Bu değerler ideal uyumu ifade etmektedir (Schermele-Engel vd., 2003). GFI değeri .97, CFI değeri .99 ve NFI değeri .96 olarak bulunmuştur. Elde edilen değerler ideal uyum olduğunu göstermektedir (Hooper vd., 2008; Kline, 2011). IFI değeri .99 ve TLI değeri ise .98 olarak bulunmuştur. Bu değerler de ideal uyum değerleri içerisinde (Hu ve Bentler, 1999).

Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği ’ne ait ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı Şekil 2’ de gösterilmektedir.

Şekil 2. Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği ’ne Ait İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

Tablo 2. İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi: Uyum İndeksleri Değerleri

Model	X ²	sd	X ² /sd	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	RFI	NFI	IFI	TLI
Türkçe form	44,803	32	1,40	.035	.97	.95	.99	.95	.96	.99	.98

İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen sonuçlara göre X²/sd değeri 1.40, AGFI değeri .95, RMSEA değeri .035, GFI değeri .97, CFI değeri .99, NFI değeri .96 olarak, IFI değeri .99 ve TLI değeri .98 olarak bulunmuştur. Elde edilen tüm değerlerin mükemmel uyum gösterdiği görülmektedir. Türkçe formun uyumu hem birinci düzey hem de ikinci düzey doğrulayıcı faktör analiziyle doğrulanmıştır.

Ölçüt Geçerliliği Analizi

Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin ölçüt geçerliliğini analiz edebilmek için yapılan çalışmada 84 kişiye Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği ve Yaş Ayrımcılığı Anketi birlikte uygulanmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi analiz edebilmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen değerler Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği ve Yaş Ayrımcılığı Anketi Arasındaki İlişki

		Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği	Yaş Ayrımcılığı Anketi
Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği	Pearson Correlation	1	,631**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	84	84
Yaş Ayrımcılığı Anketi	Pearson Correlation	,631**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	84	84

Tablo 3'te görüldüğü üzere Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği toplam puanı ve Yaş Ayrımcılığı Anketi toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur (r= ,631, p<.01).

Güvenirlilik Analizi

Uyarlaması yapılan ölçeğin güvenirliğini analiz etmek amacıyla iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçekte bulunan her bir maddenin ve alt boyutlarının Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayı değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. İç tutarlılık Güvenirlilik Analizi Bulguları

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Yaş ayrımcı mesajlara maruz kalma	2	.805
İçselleştirilmiş yaş ayrımcılığı	3	.749

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

Kişilerarası etkileşimde yaş ayrımcılığı	5	.853
Toplam	10	.852

Tablo 4'te görüldüğü üzere Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tümü için .852 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte her bir alt boyut için iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .805, .749 ve .853 olarak hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin Türkçe formunun oldukça güvenilir olduğu bulunmuştur.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı Allen ve diğerleri (2021) tarafından geliştirilen, Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması için, ölçeği geliştiren araştırmacıdan izin alınmış ve çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılmıştır. Beş uzman tarafından yapılan çevirilerle oluşturulan ilk Türkçe form, üç farklı uzman tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve karşılaştırmalar yapılarak ölçeğin son Türkçe formu elde edilmiştir. Bu form, alanında uzman kişilerin önerileri doğrultusunda son haline getirilmiş ve katılımcılara ulaştırılmıştır.

Türkçe versiyonunun yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla birinci düzey ve ikinci düzey Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen korelasyon değerleri .58 ile .84 arasında değişkenlik göstermiştir. Büyüköztürk'e (2018) göre maddeler .30 ve üzerinde değer aldığı sürece temsil gücü yeterli olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple ölçekten madde çıkartılmamıştır. Doğrulamalı faktör analizi sonuçları, ölçeğin orijinal yapısının Türkçe versiyonunda da korunduğunu ve modelin iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Sonuçlar Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin geçerli bir ölçme aracı olduğuna kanıt olarak gösterilebilir.

Ölçüt geçerliği çalışması kapsamında Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği ve Yaş Ayrımcılığı Anketi arasındaki ilişki incelenmiştir. İnceleme sonucunda ölçeklerin arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Güvenirlik çalışmaları kapsamında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Her bir maddeden ve alt boyutlardan elde edilen iç tutarlılık katsayılarının .749 ve .853 arasında olduğu bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Türkçe formun güvenilir olduğu kanıtlanmıştır.

Elde edilen tüm bu sonuçlar Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği'nin Türkçe versiyonunun, orijinal ölçekle tutarlı ve geçerli bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Ölçeğin faktör yapısının korunması, kültürel uyarlamının başarılı olduğunu ve ölçeğin Türk kültüründe de kullanılabilir olduğunu göstermektedir. Yapılan analizler ile ölçeğin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu ve yaş ayrımcılığı konusundaki araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılacağı desteklenmektedir.

Ölçek, Türkiye'deki 50-80 yaş aralığındaki yetişkin bireylerin yaş ayrımcılığına maruz kalma düzeylerini ölçmek için etkili bir araç olarak kullanılabilir. Yapılan uyarlama çalışması yaşlı bireylerin deneyimlerini ve yaşa dayalı ayrımcılığı daha iyi anlamak ve bu alandaki boşluğu doldurmak için alana önemli bir katkı sağlayacaktır. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda, farklı yaş gruplarındaki bireylerin yaş ayrımcılığı deneyimlerinin incelenmesi ve bu ölçeğin farklı demografik gruplar üzerindeki geçerliliğinin araştırılması önerilmektedir. Ayrıca, yaş ayrımcılığının bireylerin sağlık ve refah düzeyleri üzerindeki etkisinin daha detaylı incelenmesi, toplumda yaşlılık ayrımcılığına karşı farkındalığın artırılması açısından önemli olacaktır.

VI. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

KAYNAKLAR

- Allen, J. O., Solway, E., Kirch, M., Singer, D., Kullgren, J., & Malani, P. N. (2022). The Everyday Ageism Scale: Development and evaluation. *Journal of Aging and Health, 34*(2), 147-157. <https://doi.org/10.1177/08982643211036131>
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik araştırma deseni. SPSS uygulamaları ve yorum* (24. baskı). Pegem Akademi.
- Demir Dikmen, R. (2023). Yaş ayrımcılığı: Etkiler ve çözüm önerileri. *Geriatric Bilimler Dergisi, 6*(1), 32-39. <https://doi.org/10.47141/geriatrik.1163213>
- Doğmuş, I., & Yıldırım, S. (2021). Çalışma hayatında yaşlı olmak. *Anasay* (15), 107-124. <https://doi.org/10.33404/anasay.875373>
- Erik, H. E., Kuzu, A., Aydın, C., Yıldız, M., Keskinçilic, H. G., Şengelen, M., & Aslan, D. (2019). Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi'nde yaşlanma ve ilgili ölçütlerin değerlendirilmesi. *STED, 28*(1), 17-25. <https://doi.org/10.17942/sted.378109>
- Erol, S., Ergun, A., Kadioğlu, H., Gur, K., Albayrak, S., Şişman, F. N., Sezer, A. & Kolac, N. (2016). The psychometric features of the Turkish version of the Ageism Survey and the frequency of ageism. *International Journal of Gerontology, 10*(3), 170-174. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijge.2015.12.002>
- Esendemir, Ş. (2021). Türkiye'de yaşlılık algısı: Yaşlı ayrıcalığı ve ayrımcılığı üzerine bir inceleme. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 4*(2), 74-86. <https://doi.org/10.47155/mamusbbd.1011701>
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods, 6*(1), 53-60.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 6*(1), 1-55.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford.
- Kurtkapan, H. (2019). Gençlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: Nevşehir örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 9*(1), 220-237.
- Müftüler, H. G. (2018). Modern toplumda yaş ve yaşlı ayrımcılığı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 2*(2), 181-214.
- Özütürker, M. (2021). Yaşlı ayrımcılığı. *OPUS International Journal of Society Researches, 17*(36), 3043-3056. <https://doi.org/10.26466/opus.883434>
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online, 8*(2), 23-74.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci* (1. baskı). Anı Yayıncılık.
- Tunçay, G. Y. (2020). Toplumda yaşa bağlı ayrımcılık. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi, 3*(1), 1-5.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024, Mayıs). İstatistiklerle yaşlılar. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2023-53710>
- Yurttaş, S., & Sarıkoca, E. (2018). Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22* (Özel Sayı 2), 1977-1991.

**VI. BASKENT
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY
STUDIES**

EK 1: Yaşlılık Ayrımcılığı Ölçeği

Günlük yaşamınızda aşağıdaki durumlarla ne sıklıkla karşılaşılırsınız?

- 1) Yaşlılık, yaşlanma veya yaşlı insanlar hakkında şakalar duyarım/okurum/görürüm
 Sık sık Bazen Nadiren Hiçbir zaman
- 2) Yaşlıların ve yaşlanmanın istenmeyen ve çekici olmayan bir şey olduğunu duyarım/okurum/görürüm.
 Sık sık Bazen Nadiren Hiçbir zaman
- 3) İnsanlar kendi başıma yapabileceğim şeylerde yardım etmekte ısrar eder.
 Sık sık Bazen Nadiren Hiçbir zaman
- 4) İnsanlar bir şeyleri duymakta ve/veya görmekte zorlandığımı varsayar.
 Sık sık Bazen Nadiren Hiçbir zaman
- 5) İnsanlar bir şeyleri anlamakta ve/veya hatırlamakta zorluk yaşadığımı varsayar.
 Sık sık Bazen Nadiren Hiçbir zaman
- 6) İnsanlar cep telefonu ve bilgisayar kullanmakta zorluk yaşadığımı varsayar.
 Sık sık Bazen Nadiren Hiçbir zaman
- 7) İnsanlar önemli ve değerli herhangi bir şey yapmadığımı varsayar.
 Sık sık Bazen Nadiren Hiçbir zaman

Aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katılıyorsunuz?

- 8) Depresif, üzgün veya endişeli hissetmek yaşlanmanın bir parçasıdır.
 Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Katılmıyorum Kesinlikle katılmıyorum
- 9) Yalnız hissetmek yaşlanmanın bir parçasıdır.
 Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Katılmıyorum Kesinlikle katılmıyorum
- 10) Sağlık sorunlarına sahip olmak yaşlanmanın bir parçasıdır.
 Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Katılmıyorum Kesinlikle katılmıyorum